

УДК 633.12:631.53.027

**ПРОДУКТИВНІСТЬ СЕРЕДНЬОСТИГЛИХ СОРТІВ ГРЕЧКИ
ЗАЛЕЖНО ВІД ДІЇ БІОПРЕПАРАТІВ**

Якимчук Є.Ю. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня агрономічного факультету ДВНЗ «ХДАУ»

Іванів М.О. – кандидат с.-г. наук, доцент ДВНЗ «ХДАУ»

Актуальність. Гречка – круп'яна культура з унікальними поживними властивостями зерна і здатністю до інтенсивного росту. Гречана крупа містить 10-18% білка з великим вмістом незамінних амінокислот, що обумовлює її гарну засвоюваність людським організмом. За біологічною цінністю (амінокислотний склад) білки гречки наближаються до білка сухого молока (92,3%) і курячого яйця (81,4-99,3%). Жири гречки (2,5-4,0%) мають високий вміст незамінних для людини лінолевої і ліноленової кислот, а також вітаміну Е, що має антиоксидантні властивості. Гречана крупа довго зберігається, не втрачаючи харчових якостей.

Гречка – єдина в нашій країні культура, що містить у зерні вітамін Р. Вона перевершує інші круп'яні культури за вмістом вітамінів РР, В₂, а також є джерелом вітамінів В₆, В₁ і мінеральних елементів, особливо заліза, міді та цинку. Усе це робить її цінним продуктом дієтичного харчування.

Агротехнічне значення гречки полягає у тому, що вона як культура пізніх строків сівби застосовується для пересівання загиблої озимини та ранніх ярих культур. Враховуючи скоростиглість, її вирощують у післяукісних та післяжнивних посівах, а також на зелене добриво. Гречка – добрий попередник у сівозміні для інших культур, особливо при вирощуванні її широкорядним способом. Культури, що вирощуються у сівозміні після гречки добре забезпечуються фосфором і калієм за рахунок її післяжнивних решток.

До вище наведених переваг гречки слід віднести й те, що за впровадження науково обґрунтованої агротехніки з врахуванням ґрунтово-кліматичних особливостей зони вирощування, вона є високоприбутковою культурою [1, 2].

Польовий дослід по визначенню впливу передпосівного оброблення насіння біопрепаратами на врожайність та якість зерна сортів гречки проводили впродовж 2019 року на території фермерського господарства «ВИКО» Новотроїцького району Херсонської області.

Дослід двохфакторний: фактор А – середньостиглі сорти гречки (Воля, Дев'ятка, Руслана, Софія), фактор В – передпосівне оброблення насіння біопрепаратами (оброблення водою, Енпосам (0,5 л/т), Органік-баланс (1,0 л/т)). Збирання та облік урожаю проводили методом зважування. Дані урожайності приводили до стандартної

вологості (14%) і 100% чистоти. Вміст білка в зерні визначали за методом К'ельдаля.

Статистичний аналіз результатів польового дослідження виконували методом дисперсійного аналізу за методикою В.О. Ушкаренка з використанням комп'ютерної програми "Agrostat".

Результати проведених нами досліджень показали, що передпосівне оброблення насіння біопрепаратами істотно вплинуло на рівень урожайності усіх вирощуваних сортів гречки (табл. 1).

Мінімальний рівень урожайності зерна по всіх вирощуваних у досліді сортах визначений у варіанті передпосівного оброблення насіння водою: 2,86 т/га – сорт Воля, 3,32 т/га – сорт Дев'ятка, 2,05 т/га – сорт Руслана, 2,00 т/га – сорт Софія. Застосування біопрепаратів підвищило врожайність сорту Воля на 7,7-14,7%, Дев'ятка – на 13,0-15,7%, Руслана – на 9,8-14,6%, Софія – на 7,5-14,0%. Найменшою мірою на біопрепарати реагували рослини сорту Софія, найбільшою – рослини сорту Дев'ятка.

Максимальну врожайність зерна сорти гречки Воля і Дев'ятка сформували за передпосівного оброблення насіння біопрепаратом Органік-баланс, а сорти Руслана і Софія – біопрепаратом Енпосам. У середньому по фактору А за рівнем сформованої врожайності зерна різниці між досліджуваними біопрепаратами не спостерігали.

Таблиця 1

Урожайність сортів гречки залежно від передпосівного оброблення насіння біопрепаратами, т/га

Сорти (фактор А)	Передпосівне оброблення насіння біопрепаратами (фактор В)			Середнє по фактору В
	Оброблення водою	Енпосам	Органік-баланс	
Воля	2,86	3,08	3,28	3,07
Дев'ятка	3,32	3,75	3,84	3,64
Руслана	2,05	2,35	2,25	2,22
Софія	2,00	2,28	2,15	2,14
Середнє по фактору А	2,56	2,87	2,88	2,77
НІР ₀₅ , т/га по фактору А – 0,09; В – 0,08; АВ – 0,12				

Мінімальну урожайність зерна гречки по всіх варіантах передпосівного оброблення насіння сформував сорт Софія, максимальну – сорт Дев'ятка.

Найменший вміст білка в зерні всіх сортів гречки, які вивчали, забезпечив варіант дослідження з проведенням передпосівного оброблення

насіння водою – 14,5% сорт Воля, 15,8% сорт Дев'ятка, 14,8% сорт Руслана, 16,0% сорт Софія (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив біопрепаратів на вміст білка в зерні сортів гречки, %

Сорти (фактор А)	Передпосівне оброблення насіння біопрепаратами (фактор В)			Середнє по фактору В
	Оброблення водою	Енпосам	Органік- баланс	
Воля	14,5	14,6	14,8	14,6
Дев'ятка	15,8	16,0	16,2	16,0
Руслана	14,8	15,1	14,9	14,9
Софія	16,0	16,5	16,2	16,2
Середнє по фактору А	15,3	15,6	15,5	15,4

Біопрепарати збільшили вміст білка в зерні гречки сорту Воля на 0,1-0,3%, Дев'ятка – 0,2-0,4%, Руслана – 0,1-0,3%, Софія – 0,2-0,5%. За вирощування сортів Воля і Дев'ятка більший вміст білка в зерні формувався у варіанті проведення передпосівного оброблення насіння біопрепаратом Органік-баланс – 14,8 і 16,2% відповідно. Зерно сортів Руслана і Софія більший вміст білка мало за передпосівного оброблення насіння Енпосамом – 15,1 і 16,5%.

Сорти, які вирощували у досліді, різнилися за вмістом білка в зерні. Найвищою білковістю характеризувалося зерно сорту Софія – 16,2% у середньому за фактором В. Дещо менший вміст білка визначений у зерні сорту Дев'ятка – 16,0%.

Закономірність між варіантами досліді за умовним виходом білка з гектару посіву виявилась дещо іншою. Максимальний умовний вихід білка забезпечив сорт Дев'ятка – 0,58 т/га, дещо нижчим – сорт Воля – 0,45 т/га. Сорти Руслана і Софія значно поступалися за даним показником.

Більш високий умовний вихід білка з гектару посіву сорти Воля і Дев'ятка забезпечили за умови передпосівного оброблення насіння біопрепаратом Органік-баланс (0,49 і 0,62 т/га), а сорти Руслана і Софія – біопрепаратом Енпосам (0,34 і 0,35 т/га).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Е. С., Елагин И. Н., Тараненко Л. К. Культура гречихи. История культуры, ботанические и биологические особенности. Ч. 1. Каменец-Подольский: Издатель Мошак М. И., 2005. 192 с.
2. Власова О. Успішне вирощування гречки. Агробізнес сьогодні. 2018. № 12. С. 52-56.